

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Asia: Lapsiasiavaltuutetun lausunto luonnoksesta valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi 2017–2019.

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Lapsiasiavaltuutettu arvioi luonnosta valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi lapsen oikeuksien yleissopimuksen näkökulmasta.

Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2017–2019

Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma on lakisääteinen, valtioneuvoston nelivuotiskausittain hyväksymä poikkihallinnollinen ohjelma, jonka tavoitteena on edistää nuorten kasvu- ja elinoloja. Ohjelmasta säädetään nuorisolain (1285/2016) 5 §:ssä sekä Valtioneuvoston asetuksen nuorisotyöstä ja -politiikasta 2 §:ssä. Luonnoksessa esitetään valtioneuvostolle viisi keskeistä nuorisopoliittista tavoitetta sekä toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi. Tavoitteita ovat 1) nuorelle mahdollisuus vähintään yhteen mieluisaan harrastukseen, 2) nuorten työllistymistaidot ovat vahvistuneet, 3) nuorten osallistumismahdollisuuksia lisätään, 4) mielenterveysongelmien ehkäiseminen ja 5) nuori saa tukea asumiseensa. Lisäksi asiakirjassa päätetään Suomen tavoitteista nuorisualan kansainväliselle ja eurooppalaiselle yhteistyölle.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Yleistä

Lapsiasiavaltuutettu pitää ohjelmaa selkeänä ja tiiviinä. Tavoitteet ja toimenpiteet on ankkuroitu tarkoituksenmukaisesti hallitusohjelmaan ja kärkihankkeisiin.

Lapsiasiavaltuutettu pitää hyvänä, että ohjelman periaatteisiin kuuluvat yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Lapsiasiavaltuutettu kehottaa ministeriötä vielä pohtimaan, miten nämä periaatteet näkyisivät ohjelmassa paremmin käytännön toimenpiteinä. Esimerkiksi työllisyyden ja koulutuksen läpäisyn osalta on tiedossa maahanmuuttajataustaisten nuorten keskimäärin heikompi asema sekä erot sukupuolten välillä.

Valtioneuvoston asetuksen mukaan ohjelmaa tehtäessä tulee ottaa huomioon lapsen oikeuksien sopimus. Tämä voisi lapsiasiavaltuutetun mielestä näkyä vahvemmin ohjelmaluonnoksessa. Eryteisesti lapsiasiavaltuutettu kiinnittää huomiota, että ohjelma on rajattu ”nuoruuden ydinalueeseen” eli 13–25-vuotiaiden nuorten elinolojen kehittämiseen. Lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että tämä rajausta perusteltaisiin tarkemmin sen mahdollisesti ohjatessa myös maakunnallista ja kunnallista ohjelmatyötä. Nuorisolain 3 §:n mukaan nuorilla tarkoitetaan alle 29-vuotiaita, joten ikämäärittelyn rajaamisen perustelu valtioneuvoston ohjelmassa tulisi tehdä tarkkarajaisemmin.

1. Jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus vähintään yhteen mieluisaan harrastukseen.

Monien eri Suomessa tehtyjen tutkimusten perusteella on havaittavissa, että lasten osallistuminen urheilu-seuratoimintaan ja myös muuhun liikuntaan vähenee. Lasten liikuntatoiminnassa tulisi keskiössä olla lasten osallisuus ja lasten toiveet, ei esimerkiksi huoltajien tahto ja odotukset.¹

Ohjelmaluonnoksessa käytetään termiä lapsiköyhyys. Lapsiasiavaltuutettu esittää ministeriön harkittavaksi, olisiko parempi sanamuoto esimerkiksi lapsiperheiden köyhyys.

2. Nuorten työllistymistäidot ovat vahvistuneet

Lapsiasiavaltuutettu on ilmaissut huolensa perusopetuksen päättäneiden oppilaiden osaamisesta. Merkittävä osa lapsista ei tosiasiallisesti saavuta perusopetuksen päättäessään vaadittavia tietoja ja taitoja. Esimerkiksi Koulutuksen arviointikeskuksen tulisi selvittää, miten yleistä tämä on ja antaa esitykset siitä, miten suurempi osa oppilaista saavuttaisi tiedot ja taidot ja olisiko esimerkiksi oppivelvollisuuslainsäädännössä uudistamisen tarvetta.

Ohjelmassa todetaan tavoitetilana, että ”Nuori saa laadukasta ja oikea-aikaista opinto- ja uraohjausta kouluissa, oppilaitoksissa, nuorisotyössä, nuorten työpajoilla, TE-/kasvupalveluissa ja Ohjaamoissa.” On hyvä, että nuori saa ohjausta, mutta lapsiasiavaltuutettu esittää ministeriön harkittavaksi, miten voitaisiin varmistaa, että nuoren asiat hoidettaisiin nykyistä kokonaisvaltaisemmin tietyn tahon toimesta.

Hallitus on päättänyt kehysriihessä selvittää sosiaaliturvan uudistamista. Osana sosiaaliturvan uudistamista tulisi selvittää, miten sosiaaliturvaa voisi nuorten kohdalla muuttaa kannustavammaksi ja toisaalta tulisi selvittää, ovatko erilaiset pakkotoimenpiteet (pakkohaku korkeakouluihin työmarkkinatuen saamiseksi, leikkurit toimeentuloturvaan, jos ei vastaanota työtä) toimivia.

Eduskunnan vuonna 2017 hyväksymässä ammatillisen koulutuksen reformissa oppimista on siirretty työpaikoilla tapahtuvaksi. Tämän osalta tulisi selvittää, miten ammatillisessa koulutuksessa toteutuvat esimerkiksi demokratiakasvatus sekä yleissivistävät opinnot, jotka osaltaan auttavat nuorta tilanteessa, jossa työmarkkinat muuttuvat jatkuvasti ja elinikäinen oppiminen on tärkeää.

3. Nuorten osallistumismahdollisuuksia lisätään – pitkän aikavälin tavoitteena maailman osallistuvien nuoris

Nuorisobarometristä ilmenee, että merkittävä syy nuoren vaikuttamatta jättämiselle oli itselle mielekkään vaikuttamisen keinon löytymättömyys. Tähän yksi vaihtoehto on juurruttaa arkista osallisuutta. Lasten ja nuorten tulisi ikäkautensa mukaisesti voida vaikuttaa kaikkeen toimintaan aina päiväkodista alkaen. Lapsiasiavaltuutettu on esittänyt, että Kansallinen koulutuksen arviointikeskus arvioisi ihmisoikeuskasvatuksen toteutumista perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa.²

4. Yhtä harvemmallalla nuorella on mielenterveysongelmia ehkäisevän toiminnan ansiosta

Lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä mielenterveysongelmien ja niiden hoidon huomioimista ohjelmaluonnoksessa. Tämän osalta lapsiasiavaltuutettu kehottaa ministeriötä pohtimaan, miten THL:n kouluterveyskyselyä voitaisiin käyttää hyväksi ohjelman tavoitteiden toteutumisen mittaamisessa.

¹ Lapsiasiavaltuutetun toimisto järjesti lasten liikuntaseuratoiminnasta pyöreän pöydän keskustelun vuoden 2017 maaliskuussa: <http://lapsiasia.fi/aineistot/pyorean-poydan-keskustelut/lasten-liikuntaseuratoiminta/>

² Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2017, esitys nro 3: http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2017/04/LA_vuosikirja_2017_.pdf

5. Nuori saa riittävää neuvontaa ja muuta tukea itsenäiseen asumiseensa

Lapsiasiavaltuutettu pitää asiaa tärkeänä ja esittää, että ohjelmaan lisätään tavoite nuorille tarkoitetun sosiaalisen asuntotuotannon lisäämisestä.

Jyväskylässä 10.8.2017

Tuomas Kurttila
Lapsiasiavaltuutettu

Anssi Pirttijärvi
Ylitarkastaja